

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

*Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету*

Випуск 7

ББК 63.3(4Укр) -7
У45
УДК 94(477)

Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: Наук. зап. Рівненського держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 7. – Рівне: РДГУ, 2002. – 130 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів та музейних установ переважно Рівненщини, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані музичного мистецтва.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою проблематикою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

Арцишевський Р.А.	– доктор мистецтвознавства, професор (Луцьк)
Афанасьєв Ю.Л.	– доктор філософських наук, професор (Київ)
Баканурський А.Г.	– доктор мистецтвознавства, професор (Одеса)
Бондарчук Я.В.	– кандидат мистецтвознавства, доцент (Острог)
Захарчук-Чугай Р.В.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Іваницький А.І.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Ільченко О.О.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Кияновська Л.О.	– доктор мистецтвознавства, професор (Львів)
Овсійчук В.А.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Прокопович Т.Ю.	– кандидат мистецтвознавства, доцент (Рівне)
Ричков П.А.	– доктор архітектури, професор (Рівне)
Смирнова Т.Б.	– кандидат мистецтвознавства, доцент (Рівне)
Станішевський Ю.О.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Троян С.С.	– доктор історичних наук, професор (Рівне)
Федорук О.К.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)

Упорядник тому: проф. **Виткалов В.Г.**

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 28 листопада 2002 р.)

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова №2409/2 від 9.02.2000 р.).

ISBN 966–602–053–X

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

чи специфічно в нього вкладеним, але органічно виводиться з тексту. Це пояснює онтологічну природу літератури і мистецтва, аргументує їхню самодостатність, заперечуючи підрядність та ілюстративність.

Книга має вагомe значення для подальшого розвитку гуманітарних наук. Її публікація, як і донесення до вітчизняного читача праць, вказаних на початку рецензії, може слугувати належною базою для переосмислення співвідношення філософської герменевтики та літературознавства, мовознавства, мистецтвознавства тощо. І коли в передмові зазначено, що робота не містить вичерпного літературознавчого аналізу, то потрібно зробити уточнення, що це й не ставиться за мету, оскільки йдеться про використання одного з багатьох ракурсів бачення. У нашому випадку, до речі, аж ніяк не маргінального, але центрального. Безсумнівно, такий підхід може і повинен бути застосований при створенні досліджень з проблем теорії та історії української літератури, літературно-художньої критики, історії національної культури.

На завершення хотілося б виголосити найвищу оцінку якості українського перекладу книги, здійсненого відомим поетом і філологом-германістом з фаху Тимофієм Гаврилівим. Можна висловити думку про те, що він є чи не найбільшим досягненням з професійного погляду з-поміж усіх, здійснених з європейських мов і опублікованих у незалежній Україні. Для того, щоб так проникливо зрозуміти і донести до читача Г.-Г. Гадамера, потрібно самому бути герменевтом.

Резюме

У статті рецензується книга одного з найбільших представників онтологічної герменевтики ХХ століття Ганса-Георга Гадамера «Вірш і розмова», український переклад якої опублікований 2002 року. Акцентується на вагомому методологічному значенні герменевтичних концепцій для розвитку українського літературознавства, мистецтвознавства, усього спектра гуманітарних наук.

Summary

In this article one of the greatest representatives of ontological hermenevtics of the 20th century Hans George Gadamer's book "Poem and Conversation", the Ukrainian translation of which was published in 2002, is reviewed. The main attention is paid to the important methodological sense of hermenevtic conceptions for the development of the Ukrainian literary studies, the whole spectrum of the humanities.

УДК 7 (059)

Т.П.Морозова

МИСТЕЦЬКІ ОБРІЇ ' 2000:

**Альманах: Науково-теоретичні праці та публіцистика /Академія мистецтв України /
Головн. наук. ред. І.Д.Безгін. – К.: КНВМП "Символ - Т", 2002. – 461 с.**

Сьогодні, спостерігаючи за афішами, відвідуючи культурологічні акції, дивлячись телебачення, гортаючи сторінки періодичних видань ми можемо констатувати, що мистецьке життя в Україні вирує.

Доказом цього є вихід у світ ось уже третього випуску альманаху Академії мистецтв України "Мистецькі обрії ' 2000". Головний науковий редактор видання – І.Д.Безгін. У ньому подані науково-теоретичні праці та публіцистика основних галузей української художньої культури, вміщено інформацію про найважливіші явища мистецького життя в Україні. За

визначенням авторів, він може бути корисним фахівцям у галузі мистецтва і культури, науковцям, викладачам, аспірантам мистецьких навчальних закладів, широкому колу шанувальників художньої культури.

Структуру видання становлять такі тематичні розділи: “Образотворча палітра”, “Музичний спектр”, “Театральний світ”, “Мистецтво кіно”, “Культурологічний літопис”, “Творчі портрети”, “Члени академії - ювіляри”, “Незабутні імена”, матеріали наукової конференції, “круглого столу”, рецензії, відгуки.

На нашу думку, така структура є досить вдалою, оскільки дає змогу розкрити складні і суперечливі процеси на теренах культурно-мистецького життя України.

Гортаючи перші сторінки альманаху, ми знайомимося з інформацією про найвищі державні нагороди членам Академії мистецтв України (АМУ). “Сучасний стан українського мистецтвознавства та шляхи його подальшого розвитку” – це назва науково-практичної конференції, що відбулася в АМУ. В її роботі взяв участь академік, президент АМУ А.Чебикін. Він окреслив коло питань, що стосуються мистецтвознавчої науки, і наголосив, що вона нероздільно пов’язана з духовним життям нації.

Аналізуючи ситуацію, що склалася в українському мистецтвознавстві А.Чебикін відзначає позитивні сторони: зроблено чимало відкриттів, до наукового обігу введені нові факти, імена, репрезентовані талановиті мистецькі школи, по-новому осмислюються процеси художнього минулого і сьогодення, проведено низку науково-теоретичних заходів, що засвідчили наявність талановитої молоді, здійснюється випуск збірників наукових праць, розроблено план фундаментальних досліджень і до його виконання залучено науковців-мистецтвознавців.

Значну увагу в публікації приділено складним аспектам формування національної художньої культури та процесу становлення мистецтвознавства. Існують проблеми щодо крайнощів у деяких мистецтвознавчих оцінках явищ, що зумовлені певною невизначеністю соціокультурної ситуації в Україні. А.Чебикін наголосив на необхідності чіткого усвідомлення поступового, еволюційного формування системи мистецтвознавчої науки, напрацюванні об’єктивних критеріїв оцінки історичних подій, діяльності окремих особистостей, розширенні поля теоретичних пошуків, створенні власної науково-методологічної бази як для істориків, так і для мистецької критики, зосередженні уваги науковців на ідеї “пограничності” культурних сфер, потребності активної джерелознавчої роботи у дослідженні мистецьких явищ, що дозволить проникнути у сутність окремих феноменів національної культури, потребності написання об’єктивної історії українського мистецтвознавства, активізації музейної справи як осередку зберігання історичної правди, активізації видавничої діяльності, зокрема видання багатотомної історії українського мистецтва, наукової та методичної літератури, зростанні науково-кадрового потенціалу українського мистецтвознавства, посиленні матеріальної бази мистецьких закладів освіти, створенні наукового координаційного центру в системі АМУ.

Таким чином, автор запропонував конструктивну інтерпретацію проблем, що потребують нагального вирішення. Адже українське мистецтвознавство має достатньо можливостей, щоб повноцінно увійти, не втрачаючи самоідентичності, до сучасного європейського і світового не тільки практичного, а й теоретичного контексту.

Ці та інші положення були обговорені на конференції і запропоновані шляхи їх подальшого втілення.

Розділ “Образотворча палітра” представлений публікаціями О.Федорук, Т.Кари-Васильєвої, Г.Скляренко, Т.Орлової. На основі використання нагромадженого матеріалу і досвіду, вони розглядають сьогодення мистецтвознавчої науки, її потенціал та технологію переозброєння, завдання та перспективи розвитку. Автори публікацій об’єктивно відображають стан українського мистецтва, бачення історії, переосмислення кон’юнктурних стереотипів щодо оцінки художніх явищ, стилів, окремих персоналій. При висвітленні історії українського мистецтва доцільним є пошук спільності світоглядних основ та мистецьких ідеологій, що визначають культурну парадигму, - наголошують науковці, а в основу методик нового погляду на мистецтво покладено

надсистемний принцип науково-теоретичного моделювання.

Насичений фактичним матеріалом і узагальненнями розділ “Музичний спектр”.

Автор публікації “Деякі питання загальної концепції “Історії українського мистецтва” Н.Герасимова-Персидська, подає свої судження щодо найважливіших положень при розробці загальної концепції “Історії українського мистецтва”. Це контекстуальний підхід, вироблення історико-культурної концепції відповідно до конкретних процесів в Україні і Східній Європі в цілому, визначення національної специфіки мистецтва.

М.Ржевська розглядає питання формування нової концепції українського музично-культурного процесу ХХ ст., що ґрунтувалася б на плюралістичній основі. Висловлені автором зауваження, обґрунтовані фактажем можуть стати поштовхом для подальших наукових рефлексій і культурних діалогів.

Об’єктивний, неупереджений погляд на історико-музичні процеси ХХ ст. подає М.Копиця. В їх основу вона кладе методологічні інваріанти джерелознавства як один із чинників теорії мистецтва. Проблемі музичного джерелознавства та стану української біобібліографії присвячена наукова розвідка І. Гамкало. Він наголошує на потребі створення банку інформації музичної культури.

Історичні паралелі української хорової музики (діалог 1960-1990-х років) аналізує А.Терещенко. І найважливіше в історичному музичному процесі, - як вказує автор, є прагнення зберегти й розвинути національні здобутки попередніх років.

Перспективним є дослідження детермінації творчих процесів індивідуально-психологічних властивостей особистості митця. Цьому присвячено матеріал М.Гусарчук, під назвою “Музикознавство та диференціальна психологія (До проблеми творчого індивідуального стилю)”.

У змісті розділу “Театральний світ” представлено коло проблем, що стосуються модернізації театрознавчої освіти в Україні. Варіативний і дискусійний його проект представила В.Заболотна, з огляду на напрацьований понад півстолітній плідний унікальний і своєрідний досвід функціонування системи театрознавчої освіти.

Оновленню науки про театр, враховуючи його поліфункціональність, багаторівневість, синтетично-синкретичність присвячена стаття І.Черничко.

Не випадковими, а вчасними і проникливими видаються публікації, що стосуються творчого процесу театрального мистецтва, зокрема розгляду поняття “театральності”, його суті у європейському мистецтві ХХ ст. і аналіз цієї категорії не так смислової, як енергетичної (Автор – Г.Веселовська). А Д.Лідер ділиться роздумами про таку професію, як художник-постановник. Він презентує свій майстер-клас технології задуму предметного світу вистави, наголошуючи на необхідності бачення його у двох напрямках: у напрямку широких узагальнень і одночасно сприйняття достовірного, конкретного, поодинокого.

Теоретичні аспекти проблем театрального простору, не тільки його зовнішньої організації, а й внутрішнього наповнення (режисерська концепція, створений актором образ, уява глядача) подається у розвідці О.Островерх.

Цінними фактографічними є матеріали про лялькову містерію та її історію О.Кляковкіна, художню спадщину Людмили Старицької-Черняхівської Л.Барабана, музейне колекціонування А.Саполькіної.

Викладу соціокультурної характеристики театральної діяльності, вмотивованості вибору професії і відповідності їй присвячена стаття “Покликання, становлення, визнання. Театральна соціоцінка” В.Ковтуненко.

Слід належно оцінити матеріали вміщені у розділі “Мистецтво кіно”. Принагідно відзначимо, що фактично зміст і характер публікацій подає новий погляд на історію кіно в Україні. Сьогодні є можливим дослідження глибинних кіномистецьких процесів, їх теоретико-методологічного осмислення. Це стосується не тільки кіно, а й телебачення. Саме їх здійснюють О.Мусієнко, З.Алфьорова, О.Рутковський, С.Марченко, В.Кузьмук.

М.Ілленко, декан факультету кінематографії і телебачення Київського театрального мистецтва ім.І.К.Карпенка-Карого обрав нетрадиційний підхід для висвітлення питання підготовки спеціалістів сфери кіно, ілюструючи шлях народження та становлення кінофахівця на тлі кінофестивалів, у яких приймають участь студенти факультету кінематографії і телебачення

У рецензованому альманасі вміщено матеріали “круглого столу” проведеного Академією мистецтв України спільно з Національною академією образотворчого мистецтва і архітектури на тему “Топос теорії художньої культури: естетика, мистецтвознавство, критика” У ньому взяло участь представницьке коло науковців.

Знаними іменами насичені матеріали вміщені у розділах “Творчі портрети”, “Члени Академії - ювіляри”. Серед них В.Чепелик, О.Тимошенко, Ю.Мажуга, К.Муратова, Д.Гнатюк, О.Лопухова, Л.Міляєва, Л.Колодуб, М. Беліков, Б.Козак, В.Рубан, Л.Брюховецька.

Вражає точність та образність назв статей присвячених особистостям у розділі “Незабутні”. Наприклад, “Богиня квіткового царства”, присвячена К.Білокур, “ Акторка від Бога” – П.Нятко, “Митець, визнаний світом” – І.Козловському, “Відданість театрові” – Ю.Бобошку та ін.

Розділ “Культурологічний літопис” подає інформацію про мистецькі акції в Україні.

Завершують альманах рецензії та відгуки на публікації мистецтвознавчого характеру.

Отож, запропоновані матеріали можуть долучити зацікавлених осіб до сучасного рівня мистецьких процесів, що відбуваються в Україні.

На завершення відзначимо високий рівень публікацій, ґрунтовну розробку тем та якісне естетичне оформлення видання.

Резюме

У рецензії представлена структура альманаху, яку складають 11 тематичних розділів. Коротко аналізується зміст і характер публікацій, у яких подається новий погляд на історію українського мистецтва, наголошується на доцільності пошуку спільних світоглядних основ та мистецьких ідеологій, які визначають культурну парадигму. Акцентується увага на сучасних мистецьких процесах та культурологічних акціях, що відбуваються в Україні. Альманах послужить добрим підґрунтям науковцям, фахівцям, студентам, широкому колу читачів, – робить висновок автор.

Summary

ЗМІСТ

<i>Передмова</i> .....□	3
 Розділ I. ІСТОРИКО-МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА УКРАЇНИ	
<i>Кубицька Н.В.</i> Походження та художні особливості глиняної іграшки Волинського Полісся (на матеріалах с. Кульчин)	8
<i>Луній Т.Ф.</i> Художньо-образна та семантична структура геометричного орнаменту західнополіських рушників.....	18
<i>Михайлова Р.Д.</i> Регіональні ювелірні прикраси Волині X – початку XI ст. (за матеріалами речових скарбів)	27
<i>Бондарчук Я.В.</i> Синтезування середньовічних та ренесансних принципів художньої стилізації в декоративно-ужитковому мистецтві Острозького осередку другої половини XVI – першої половини XVII ст.	47
<i>Смирнова Т.Б.</i> Формування середньовічного мистецтва Польщі в контексті західних та східних впливів □	53
<i>Пономарьова Т.О.</i> До історії ілюстрування волинського циклу творів В.Г. Короленка (за матеріалами збірки фондів Рівненського обласного краєзнавчого музею)	59
<i>Граб О.В.</i> Національно-культурне відродження та творчі мистецького життя Львова 60-х років XX століття	67
<i>Вакульчук М.В.</i> Мистецтво красномовства та його різновиди	73
<i>Пустовіт О.Ю.</i> Сучасний стан й основні тенденції розвитку мережі та типів православних храмів в Україні	78
 Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	
<i>Сметана О.П.</i> Особливості використання здобутків імпресіоністичної техніки у хоровій вітчизняній музиці кінця XIX – початку XX століття	85
<i>Михайлова О.Г.</i> “Мелодія”: слово і образ в естетиці Валентина Сильвестрова.....	93
<i>Прокопович Т.Ю.</i> Церковна архітектура української діаспори в структурі вітчизняної традиції .....□	102
<i>Брилін Е.Б.</i> Технологія музичної творчості в контексті проблем культури	107
<i>Виткалов В.Г., Мельник Я.М., Борейко Г.Д.</i> Установи культури і освітянська мережа: тенденції та проблеми функціонування (на прикладі Рівненщини)	111
 Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ	
<i>Прокопович Т.Ю.</i> Українська культура XX століття у дзеркалі політики / Виткалов В.Г. Українська культура. Сторінки історії XX століття. – Рівне: Ліста, 1999. – 435 с.....	119
<i>Кир’ячук Б.М.</i> Герменевтика мистецького творення / ГАНС-ГЕОРГ ГАМАДЕР. Вірш і розмова ЕСЕ / Переклад, передмова та примітки Т.Гаврилів. -Львів: Незалежний культурологічний часопис “Ї”, 2002.– 188 с.....	122
<i>Морозова Т.П.</i> Мистецькі обрії ‘ 2000: Альманах: Науково-теоретичні праці та публіцистика /Академія мистецтв України / Головна наук. ред. І.Д.Безгін. – К.: КНВМП “Символ - Т”, 2002. – 461 с.	124
<i>Відомості про авторів</i>	128